

AB UYUM SÜRECİNDE KALKINMA AJANSLARI VE AB HİBE PROJELERİNİN BÖLGESEL KALKINMAYA KATKILARININ ARAŞTIRILMASI: SAMSUN, KASTAMONU VE ERZURUM NUTS II BÖLGESİ ÖRNEĞİ

Orhan KÜÇÜK*

Özet: Kaynakların etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarının azaltılmasına katkı sağlamak amacıyla Kalkınma Ajansları kurulmuştur. AB, bölgesel gelişmişlik farklılıklarını azaltmak, bütünsel olarak yaşam kalitesini iyileştirmek, KOBİ'lerin teknoloji düzeyini geliştirmek ve deneyim sağlamak amacıyla, projeleri desteklemektedir. Bu projelerin koordinasyonu, Kalkınma Ajansları yardımıyla sağlanmaktadır. Bu çalışma, Samsun, Kastamonu ve Erzurum Nuts 2 Bölgelerinde kabul edilen projelerin katkılarını ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: AB, kalkınma ajansları, hibe projeleri, bölgesel kalkınma

I. Giriş

AB ile müzakereler çerçevesinde çeşitli başlıklarda karşılıklı görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin temel hedefi, ülkemizde AB ile uyumlu süreçlerin başlatılmasına yönelik tespitler yapmak ve bunların süratle uygulamaya konmasını karara bağlamaktır.

AB sürecinde gerçekleştirilen bölgesel kalkınmaya yönelik önemli uygulamalardan birisi de, Kalkınma Ajanslarının kurulması ve AB'nin bölgesel kalkınmaya yönelik projelere sağladığı hibelerin koordinasyonunun, Kalkınma Ajansları tarafından yerine getirilmesidir.

Kalkınma Ajansı uygulaması ilk olarak Amerika'dan gerçekleştirilmiştir. Amerika'da, Sivil toplum temsilcileri tarafından oluşturulan bu Kalkınma Ajansları, yatırım, istihdam gibi kalkınmaya ilişkin konularda görüşler belirtmekte, bu doğrultuda projeler üretmekte ve yatırımcıları yönlendirmektedir. Avrupa'da da benzer işlevleri yerine getirmek üzere Kalkınma Ajansları kurulmuştur.

Avrupa ülkelerindeki uygulamaları da örnek alarak, ülkemizde de böyle bir bakış açısıyla gelişmemiş yörelerde kalkınma dinamiklerinin tespit edilmesi, öncelikli konuların belirlenmesi ve bu alanlarda yatırımların özendirilmesi gibi işlevlerin yerine getirilmesi düşüncesiyle Kalkınma Ajansı fikri doğmuştur. Fakat her şeyin devletten beklendiği bir anlayışın da uzantısı olarak, Ajans görevlileri kamu kurumlarından sağlanmış, ülke genelindeki ajansların koordinasyonu da Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yürütülmektedir.

* Y.Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi, Bayburt MYO

II. Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Bu çalışmanın temel amaçları şöyle sıralanabilir.

* 5449 sayılı kanunla kabul edilen Kalkınma Ajanslarının görevleri, yetkileri ve önemi hakkında bilgiler vermek,

*Kalkınma Ajanslarının koordinasyonunu sağladıkları AB Hibe projelerinin, özellikle Samsun, Kastamonu ve Erzurum Düzey 2 Bölgelerinde sağladığı hibe miktarlarını ortaya koymak,

* Bu hibelerin bölgesel kalkınma açısından önemini, yatırım tutarı ve istihdam gibi sınırlı ölçüler için de olsa, Düzey 2 bölgesi ve Bayburt ili özelinde ortaya koymak.

Çalışma Samsun (Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat), Kastamonu (Çankırı, Kastamonu ve Sinop) ve Erzurum (Erzurum, Erzincan ve Bayburt) Düzey 2 Bölgesini, il bazında ise bu bölgede yer alan on ili kapsamaktadır.

Bu çalışmada Kalkınma Ajanslarının gelişimi ve örnek ülke uygulamaları kısaca ifade edilmiştir. Anılan on ilde, 2005 Temmuz-Ağustos son tarihli olarak sunulan ve hibe almaya hak kazanarak 2006 Mayıs'ında sözleşmeleri imzalanıp, 1 Haziran 2006 itibariyle yürütülmeye başlanan AB Hibe projelerine KOBİ, Küçük Ölçekli Alt Yapı ve Yerel Kalkınma Girişimleri bileşenlerinden sağlanan hibeler incelenmiştir.

Yapılan çalışma ile, illerin aldıkları hibeler miktar, yüzde ve bileşenlere dağılımları itibariyle değerlendirilmiş, illerin performansları ortaya konmuş, Bayburt özelinde istihdam ve devlet yatırımları açısından göreceli bir değerlendirme yapılmıştır.

Bayburt'un 2006 yılı itibariyle devlet yatırımlarından aldığı pay, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı web sayfasından ve 26046 sayılı mükerrer Resmi Gazete'den elde edilmiş, gerçekleşme oranları bakımından da rakamlar, T.C. Bayburt Valiliği İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğünden teyid edilmiştir. Bu çalışma sonucunda elde edilen yatırım verileri, projelerden sağlanan hibelerle kıyaslanmıştır.

Projelerden sağlanan hibelere ilişkin bilgiler, Merkezi Finans ve İhale Biriminin web sayfasında Aralık 2006'da yayınlanmıştır. Ayrıca bu bilgiler Samsun, Kastamonu ve Erzurum Kalkınma Birliklerinin web sayfalarında da paylaşılmıştır (www.mfib.gov.tr, www.yesilirmak.org.tr, www.okab.gov.tr, www.eeb_kalkinmabirligi.gov.tr, E.T.: 2006 Aralık).

Çalışmada incelenen on ile ilişkin proje bilgileri temelde bu sayfalardan elde edilmekle birlikte, Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde hibe almaya hak kazanan projelere ilişkin bilgiler Kalkınma Birliği'nden teyid edilmiş, Bayburt açısından bununla da yetinilmeyerek, sözleşme imzalanan 25 proje sahibi ile yüz yüze görüşme yapılmış, hibe ve istihdama ilişkin bilgiler elde edilmiş, bu bilgiler, Bayburt Valiliği Proje İzleme Ekibi Raporları ile doğrulanmıştır.

Yapılan alan araştırması sonucunda elde edilen birinci el bilgiler ve derlenen ikinci el veriler tablolar halinde sunulmuş, iller aldıkları hibeler bakımından karşılaştırılmıştır. Ayrıca Bayburt ili, aldığı hibe ve hibeler sonucu oluşturulan istihdam ile devlet yatırımlarından aldığı pay bakımından değerlendirilmiştir.

III. Kalkınma Ajansları

Kalkınma Ajanslarının ilk uygulamasının Amerika'da başladığı bilinmektedir. Burada bir sivil toplum kuruluşu gibi faaliyet gösteren, resmi olmayan bu kuruluş (RDA South Moravia), proje hazırlama, yapısal fonlar konusunda girişimcileri bilgilendirerek destekleme ve fizibilite çalışmaları gibi konularda danışmanlık hizmetleri sunma hizmetleri vermektedir (www.rrajm.cz/services.html, E.T.: 12/06/2007).

İngiltere'de ise ilk Kalkınma Ajansı kurulma kararı 1997'de alınmıştır. Bu karar, bölgesel kalkınmaya daha fazla vurgu yapılmasından doğmuştur. Karar 1998'de Parlamento'dan geçmiş ve Ajans (SWRDA) 1999'da tam olarak çalışmalarına başlamıştır. Temel misyonu İngiltere'nin tüm bölgelerinde sürdürülebilir ekonomik kalkınma sağlamak olan SWRDA'nın üç stratejik amacı vardır (www.southwestrda.org.uk, E.T.: 12/06/2007).

- * İş verimliliğini artırmak
- * Ekonomik katılımı (inclusion) artırmak ve
- * Bölgesel iletişim ile ortaklığı geliştirmek.

İngiltere'de ayrıca Güney İngiltere'nin sürdürülebilir ekonomik kalkınmasını, ekonomisinin canlandırılmasını ve İngiliz ekonomisine uyumunu sağlamak için bir başka Ajans (SEEDA) kurulmuştur (www.seeda.co.uk, E.T.: 12/06/2007).

Hollanda Kalkınma Ajansı (Oost NV), işletmeler arası sıkı işbirliğini cesaretlendirmeye çalışmaktadır. Ajans, ekonomiyi güçlendirme ve girişimcileri cesaretlendirme üzerine kurulu projeler ve aktivitelere odaklanmıştır (www.oostnv.com, E.T.: 12/06/2007).

Bu Ajanslara benzer şekilde, bölgesel kalkınma ve yapısal fonlara ulaşma konusunda projeler hazırlama, girişimcilere yol gösterme ve danışmanlık desteği verme gibi hizmetleri yürütmek amacıyla, Almanya gibi AB'nin asli unsuru olan ülkeler ile Litvanya ve Slovenya gibi ülkelerde de Kalkınma Ajansları kurulmuştur.

Ülkemizde Kalkınma Ajansları, Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında 5449 sayılı Kanunun 25.01.2006 tarihinde kabul edilmesi ile faaliyetlerine başlamıştır. Kalkınma Ajanslarının amacı bu kanunun 1. maddesinde "kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma plânı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve

bölge içi gelişmişlik farklarının azaltılmasına katkı sağlamak” olarak ifade edilmektedir (Resmi Gazete, 08/02/2006: 26074).

Ajansların, kuruluş amaçlarına uygun olarak yerine getirecekleri görevler ve bunu yaparken sahip olacakları yetkiler de bu kanunda belirtilmiştir.

Ajansın temel görev ve yetkileri şunlardır (Resmi Gazete, 08/02/2006: 26074):

* Yerel yönetimlerin plânlama çalışmalarına teknik destek sağlamak,
* Bölge plân ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak; bu kapsamda desteklenen faaliyet ve projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bildirmek,

* Bölge plân ve programlarına uygun olarak bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve bu kapsamdaki projelere destek sağlamak,

* Bölgede kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen ve bölge plân ve programları açısından önemli görülen diğer projeleri izlemek,

* Bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek,

* Ajansa tahsis edilen kaynakları, bölge plân ve programlarına uygun olarak kullanmak veya kullandırmak,

* Bölgenin kaynak ve olanaklarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapmak, yaptırmak, başka kişi, kurum ve kuruluşların yaptığı araştırmaları desteklemek,

* Bölgenin iş ve yatırım imkânlarının, ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak veya yaptırmak,

* Bölge illerinde yatırımcıların, kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemlerini, ilgili mevzuatta belirtilen süre içinde sonuçlandırmak üzere tek elden takip ve koordine etmek,

* Yönetim, üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, ilgili kuruluşlarla işbirliği sağlayarak küçük ve orta ölçekli işletmelerle yeni girişimcileri desteklemek,

* Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapmak ve bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine katkı sağlamak,

* Ajansın faaliyetleri, malî yapısı ve ajansla ilgili diğer hususların güncel olarak yayınlanacağı bir internet sitesi oluşturmak.

Bu amaçla ilgili kanun çerçevesinde Erzurum’da, faaliyetleri Erzincan ve Bayburt’u da kapsayacak şekilde Kalkınma Ajansı kurulmuştur.

2007 yılı itibarıyla bakıldığında, projeler aracılığıyla bölgelere sağlanan hibelerin koordinasyonunu sağlayan Ajansın amaç ve görevleri, kanundan

anlaşıldığı üzere temelde bölgesel kalkınma konusunda projeler üretmek, yerel yönetimlerle bu konuda işbirliği yapmaktır.

Kalkınma Ajansının önemli bir görevi de; Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapmak ve bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine katkı sağlamaktır.

Uluslararası programların en önemlilerinden birisi, Düzey II Kalkınma Programı çerçevesinde Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme (KOBİ), küçük ölçekli alt yapı ve yerel kalkınma girişimleri bileşenlerinde hazırlanan projelere yönelik AB hibeleridir.

IV. Bölgesel Kalkınma Programı ve AB Hibe Projeleri

AB, sürdürülebilir bölgesel kalkınma, dezavantajlı grupların yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve ekonomiye katılımlarının sağlanması gibi konuları, bu konularda yapılacak uygun projeler aracılığıyla desteklemektedir. Bunun temelinde, tüm AB üyesi ülkelerin ve aday ülkelerin de üye olma sürecinde, benzer ekonomik kalkınmışlık düzeyine gelmelerinin sağlanması, kadınlar, çocuklar ve engelliler gibi dezavantajlı grupların durumlarının iyileştirilmesi, sosyal refah düzeyinin yükseltilmesi ve üyelik sonrası ciddi nüfus hareketlerinin yaşanmasının önüne geçilmesidir.

Bu hibelerden/fonlardan yararlanabilmek veya kabul edilebilir bir AB projesi hazırlamak için aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir (Küçük, 2006).

* Ulusal veya uluslar arası bir kuruluşun (AB, Dünya Bankası gibi) proje desteğini açıklaması.

* Bu proje desteğinin düşünülen proje konusunu kapsamaması,

* Proje konusunun kalkınma planlarında veya yöresel öncelikler arasında yer alması.

* Projenin mevcut konu ve uygulaması ile destekleyici kuruluşun öngördüğü alana katkı sağlayacak olması.

* Programın toplam bütçesinin büyük olması. Bu, projenin başka uygun projeler arasından seçilme şansını artırır.

* Müracaat edenin veya proje sunanın uygun nitelikte olması.

* Projeyi sunanın ekip, materyal ve alt yapı olarak projeyi uygulayacak yeterlikte olması.

* Varsa daha önce yapılmış projelerin başarıyla tamamlanmış olması.

* Proje bütçesinin uygun olması.

* Projenin uygun standartlarda hazırlanması.

* Doğru adrese ve doğru zamanda teslim edilmesi.

Projeler Türkçe veya İngilizce olarak hazırlanıp sunulmaktadır. İlk önce incelenecek olan ve projenin uygunluğunun belirlendiği evraklar;

* Mantıksal çerçeve,

* Faaliyet Planı,

* Özet ve

* Bütçedir.

Bu yüzden bu belgelerin çok iyi hazırlanması gerekir. Konu iyi bile olsa eğer iyi anlatılamamışsa yani bu evraklara ilgi şartlarda dökülememişse proje reddedilebilecektir.

Bu evraklar uygun biçimde hazırlandıktan sonra proje rehberi dikkatlice incelenerek Hibe Başvuru Formu doldurulmalıdır.

Samsun, Kastamonu ve Erzurum Düzey II Bölgelerinde yararlanılan AB Hibeleri, bölgesel kalkınmaya yönelik olarak hazırlanan projelerin desteklenmesini içermektedir. Bu hibelere esas projeler 2005 yılında Samsun, Kastamonu, Erzurum Düzey II Bölgelerinde on ilde KOBİ, küçük ölçekli alt yapı ve yerel kalkınma girişimleri bileşenlerinde sunulmuştur. Hibe almaya hak kazanan projeler 2006 Nisan'ında duyurularak Mayıs sonuna kadar proje sahipleri ile sözleşmeler imzalanmış ve projeler 1 Mayıs 2006'dan itibaren hibeleri aktarılarak uygulanmaya başlanmıştır.

Ağrı, Konya, Kayseri ve Malatya Düzey II Bölgelerinde 12 ile yönelik yine KOBİ, küçük ölçekli alt yapı ve yerel kalkınma girişimleri bileşenlerinde 2006 yılı Temmuz Ayı'nda projeler kabul edilmiş, bu projelere ilişkin değerlendirmeler 2006 Aralık Ayı itibariyle devam etmektedir.

Bölgesel düzeyde uygulanan hibe programları, ekonomik kalkınmanın bölgesel yaklaşımlarla ele alınmasını destekleyen araçlar olarak görülebilir. Bölgesel Kalkınma Programının temel hedefleri;

* Sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın teşvik edilmesi ve

* Yerel önceliklere uygun, AB eş-finansmanlı hibe programlarının yürütülmesinde bölgesel düzeyde deneyim sağlanmasıdır (MFİB, 2005a, 3).

AB Hibe projeleri üç farklı bileşende sunulmuş ve kabul edilmiştir.

A. KOBİ

KOBİ Programı, tarım, imalat ve hizmet sektörlerinde, özellikle küçük ve mikro işletmeler olmak üzere özel sektörün ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla hazırlanmıştır. Program, hedef bölgelerdeki işletmelere yönetim ve teknoloji konularında danışmanlık ve yatırım desteği sağlanarak, bu işletmelerin piyasa koşulları ile başarılı şekilde rekabet edebilmelerine yöneliktir. Bu şekilde; yenilik, modernizasyon, girişimcilik ve ticaret kültürünün desteklenmesi yoluyla, yerel işletmelerin rekabet gücünün artırılması ve bölgelerde istihdamın ve gelirin artması beklenmektedir (MFİB, 2005a, 3).

B. Küçük Ölçekli Alt Yapı

Bu bileşenin genel hedefi, yaşam koşullarını iyileştiren ve özel yatırımları kolaylaştıran küçük ölçekli alt yapı projelerini destekleyerek hedef bölgelerde ekonomik ve sosyal kalkınmayı teşvik etmektir (MFİB, 2005b, 4).

Küçük Ölçekli Altyapı Hibe Programının özel amaçları aşağıdaki gibidir (MFİB, 2005b, 4):

* Ticari faaliyetleri canlandırarak, turizmin gelişmesini destekleyerek ve inşaat ve işletme aşamalarında önemli iş fırsatları yaratarak (hizmeti yönetmek

ve gereken personeli atamak üzere küçük yerel yüklenicilerin ve yerel personelin kullanılması), hedef bölgelerde ekonomik kalkınmayı hızlandırmak,

* Belirli bir sağlık veya güvenlik tehdidine yönelerek veya hastalık ve ölüm sıklığını azaltmak yoluyla kamu sağlığını korumak ve kamu güvenliğini sağlamak,

* Kirliliği (hava, gürültü, su veya katı atık) azaltarak, doğal çevreyi veya insan yapılarını koruyarak çevre kalitesini iyileştirmek.

C. Yerel Kalkınma Girişimleri

Bu bileşenin amacı, insan kaynakları potansiyelini güçlendiren ve bölgelerdeki dezavantajlı gruplara yönelik hizmetlerin kalitesini ve erişimini iyileştiren ve bu şekilde yerel olarak tanımlanan ihtiyaçlara karşılık veren ve kamu kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları ve üniversiteler arasında ortaklıkları destekleyen toplu hizmetlerin geliştirilmesi ve sunulması için yerelden gelen proje tekliflerini desteklemektir (MFİB, 2005c, 4).

V. Samsun, Kastamonu ve Erzurum Nuts II Bölgesi

Samsun (Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat), Kastamonu (Çankırı, Kastamonu ve Sinop) ve Erzurum (Erzurum, Erzincan ve Bayburt) Düzey 2 Bölgeleri Bölgesel Kalkınma Programı kapsamında, KOBİ, Küçük Ölçekli Alt Yapı ve Yerel Kalkınma Girişimleri Hibe Programı Bileşenlerinde kabul edilen projeler, sayıları ve bütçeleri bakımından bu bölümde incelenmiş ve sunulmuştur.

Kabul edilen projeler ve bu projelerin hibe tutarları, Aralık 2006 itibariyle Merkezi Finans ve İhale Biriminin web sayfasında ilan edilmiştir. Bu sayfadaki ilan, bu on ilde hibe almaya hak kazanan tüm projelerin il, isim, yararlanıcı kuruluş ve hibe bilgilerini paylaşmaktadır.

Bu çalışmada, ilgili sayfadan alınan bilgiler, çalışmanın amaçları doğrultusunda özetlenmiş, hem değerlendirme hem de karşılaştırma yapmaya olanak sağlayacak şekilde, her bir bileşenden illerde kabul edilen toplam proje sayısı, toplam hibe miktarları, yüzdesi, illerin aldıkları hibelere göre sıralaması gibi değerleri veren tablolar hazırlanarak sunulmuştur.

Tablo 1. adı geçen on ilde KOBİ hibe programında hibe almaya hak kazanan projelerin dağılımını vermektedir. Buna göre KOBİ grubunda en fazla Samsun'da (47 adet) en az da Bayburt'ta (3 adet) proje kabul edilmiştir. Samsun bölgesinden kabul edilen projelerin toplam bütçesi 3,353 milyon Avro, en düşük il olan Bayburt'ta kabul edilen KOBİ projelerinin toplam bütçesi ise sadece 184 bin Avro'dur.

Tablo 2. Küçük Ölçekli Alt Yapı Hibe Programı Bileşeninde kabul edilen projelerin sayı ve bütçeleri bakımından illere dağılımını vermektedir. Buna göre Erzurum bu gruptan hiçbir proje çıkaramazken, Düzey 2 bölgelerinin en küçük ili olan Bayburt, Samsun ile birlikte 8'er proje geçirmiştir. Samsun 5,158 milyon Avro ile en yüksek proje bütçesini yakalamış, bu ili Amasya 5,058 milyon Avro ve Tokat 4,798 milyon Avro ile takip etmektedir. En düşük rakamlı Sinop'un bu bileşendeki projelerinin bütçe toplamı ise, 712 bin Avro'dur.

Tablo 3. Yerel Kalkınma Girişimleri Hibe Programı Bileşeninde kabul edilen projelerin dağılımını göstermektedir. Buna göre Erzurum en fazla projesi kabul edilen il olup (31), en az projesi kabul edilen Amasya ve Çankırı'nın 6'şar projesi kabul edilmiştir.

Tablo 4. ise SKE Düzey 2 Bölgeleri Bölgesel Kalkınma Programı Yerel Kalkınma Girişimleri, KOBİ ve Alt Yapı Bileşenlerinde kabul edilen tüm projelerin sayı ve bütçeleri bakımından illere dağılımını ortaya koymaktadır. Buna göre en fazla projesi kabul edilen il 80 adet ile Samsun (%21), ikinci 62 adet ile Erzurum (%16) ve en az proje çıkaran il ise 17 adet ile Çankırı (%4) olmuştur. Proje bütçeleri bakımından incelendiğinde 9,818 milyon Avro ile Samsun ilinin başta olduğu, 1,834 milyon Avro ile Sinop'un son sırada yer aldığı görülmektedir.

Bölgeler bazında incelendiğinde ise, proje sayısı bakımından Samsun bölgesinin birinci (186), Erzurum bölgesinin ikinci (118) ve Kastamonu bölgesinin üçüncü (83) olduğu, proje bütçesi bakımından yine Samsun bölgesinin birinci (29,286 milyon Avro), fakat Kastamonu bölgesinin ikinci (12,776 milyon Avro) ve Erzurum bölgesinin üçüncü (11,850 milyon Avro) sırada olduğu görülmektedir.

Tablo 1. SKE Düzey 2 Bölgeleri Bölgesel Kalkınma Programı KOBİ Hibe Programı Bileşeninde Kabul Edilen Projelerin Sayıları ve Bütçeleri Bakımından İllere Dağılımı

BÖLGE	İL	KABUL EDİLEN PROJE SAYISI	%	PROJE BÜTÇESİ (AVRO)	%
Samsun	Samsun	47	41	3,353	41
	Çorum	30	27	2,244	28
	Amasya	18	17	1,185	15
	Tokat	17	15	1,288	16
	Toplam	112	100	8,070	100
Kastamonu	Kastamonu	22	57	1,209	50
	Çankırı	9	23	686	27
	Sinop	8	20	568	23
	Toplam	39	100	2,458	100
Erzurum	Erzurum	31	65	2,094	61
	Erzincan	14	30	995	30
	Bayburt	3	5	184	9
	Toplam	47	100	3,273	100

Kaynak: www.mfib.gov.tr (Erişim tarihi Aralık 2006) adresindeki kabul edilen hibe projeleri listesinden uyarlanmıştır.

Tablo 2. SKE Düzey 2 Bölgeleri Bölgesel Kalkınma Programı Küçük Ölçekli Alt Yapı Hibe Programı Bileşeninde Kabul Edilen Projelerin Sayıları ve Bütçeleri Bakımından İllere Dağılımı

BÖLGE	İL	KABUL EDİLEN PROJE SAYISI	%	PROJE BÜTÇESİ (AVRO)	%
Samsun	Samsun	8	40	5,158	29
	Çorum	6	30	2,966	16
	Amasya	2	10	5,058	28
	Tokat	4	20	4,798	27
	Toplam	20	100	17,980	100
Kastamonu	Kastamonu	7	62	3,987	49
	Çankırı	2	19	3,478	42
	Sinop	2	19	712	9
	Toplam	11	100	8,177	100
Erzurum	Erzurum	0	0	0	0
	Erzincan	6	42	1,820	37
	Bayburt	8	58	3,210	63
	Toplam	14	100	5,030	100

Kaynak: www.mfib.gov.tr (Erişim tarihi Aralık 2006) adresindeki kabul edilen hibe projeleri listesinden uyarlanmıştır.

Tablo 3. SKE Düzey 2 Bölgeleri Bölgesel Kalkınma Programı Yerel Kalkınma Girişimleri Hibe Programı Bileşeninde Kabul Edilen Projelerin Sayı ve Bütçeleri Bakımından İllere Dağılımı

BÖLGE	İL	KABUL EDİLEN PROJE SAYISI	%	PROJE BÜTÇESİ (MİLYON AVRO)	%
Samsun	Samsun	25	47	1,307	40
	Çorum	9	17	643	20
	Amasya	6	11	308	10
	Tokat	14	25	978	30
	Toplam	54	100	3,308	100
Kastamonu	Kastamonu	19	58	1,165	54
	Çankırı	6	20	417	19
	Sinop	8	22	554	27
	Toplam	33	100	2,136	100
Erzurum	Erzurum	31	54	1,878	52
	Erzincan	12	22	808	23
	Bayburt	14	24	861	25
	Toplam	57	100	3,547	100

Kaynak: www.mfib.gov.tr (Erişim tarihi Aralık 2006) adresindeki kabul edilen hibe projeleri listesinden uyarlanmıştır.

Tablo 4. Kabul Edilen Tüm Projelerin Sayıları ve Bütçeleri Bakımından İllere Dağılımı

BÖLGE	İL	KABUL EDİLEN PROJE SAYISI	%	Genel %	Proje Sayısı Sıra	PROJE BÜTÇESİ (MİLYON AVRO)	%	Genel %	Proje Bütçesi Sıra
Samsun	Samsun	80	43	21	1	9,818	33	18	1
	Çorum	45	24	12	3	5,853	20	11	6
	Amasya	26	14	7	7	6,551	23	12	4
	Tokat	35	19	9	5	7,064	24	13	3
	Toplam	186	100	49	1	29.286	100	54	1
Kastamonu	Kastamonu	48	58	12	3	6,361	50	12	5
	Çankırı	17	21	4	10	4,581	36	8	2
	Sinop	18	21	5	9	1.834	14	3	10
	Toplam	83	100	21	3	12,776	100	23	2
Erzurum	Erzurum	62	52	16	2	3,972	33	7	8
	Erzincan	32	27	8	6	3,623	30	7	9
	Bayburt	25	21	6	8	4,255	37	9	7
	Toplam	118	100	30	2	11,850	100	23	3
Genel Toplam		387		100		53,912		100	

Kaynak: www.mfib.gov.tr (Erişim tarihi Aralık 2006) adresindeki kabul edilen hibe projeleri listesinden uyarlanmıştır.

VI. Bölgesel Kalkınma Göstergeleri Olarak Yatırım ve İstihdam Bakımından Hibelerin Önemi

Yatırım ve istihdam bakımından Bayburt ili örnek alınmıştır. Bayburt'un kabul edilen 25 projesinin toplam bütçesi 4,255 milyon Avro'dur. Bu rakam Kasım 2006 kuruna göre yaklaşık 10 milyon YTL'ye karşılık gelmektedir. Bayburt'un 2004 yılı yatırımlarından aldığı pay 17,523 milyon YTL, 2005 yılında 25,749 milyon YTL'dir. Bu rakam 2006 yılı için belediyeler dahil 33,688 milyon YTL olarak öngörülmüş ve hemen hemen tamamı kullanılmıştır (www.dpt.gov.tr. E.T.: Aralık 2006, T.C. Bayburt Valiliği: 2006, R.G. 07/01/2006: 26046). Durum, ilgili kaynaklardan derlenerek oluşturulan Tablo 5.'de daha açık bir biçimde görülmektedir.

Tablo 5. Bayburt'un Devlet Yatırımlarından Aldığı Payın 2004-2006 Yılları Dağılımı

Yıllar	Belediye Yatırımları (YTL)	Kamu Yatırımları (YTL)
2004	915.000,00	17.523.000,00
2005	1.594.000,00	25.749.000,00
2006	991.000,00	32.697.000,00

Kaynak: T.C. Bayburt Valiliği İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, Yatırım Programı İzleme Raporu, 2006/4.

Bayburt'un, Tablo 5.'de görülen kamu yatırımlarından aldığı payın tamamının kullanıldığı varsayılırsa projelerden elde edilecek doğrudan nakit akışı, toplam yatırım tutarının 1/3'üne denk gelmektedir. Bu oldukça yüksek bir orandır. Büyük iller için belki böyle oranların yakalanması kolay olmayacaktır, fakat miktar olarak daha büyük hibeler almak mümkün olabilecektir.

Bayburt'ta projeler istihdam açısından değerlendirildiğinde ise, şu rakamlarla karşılaşılmaktadır.

Tablo 6. Bayburt'ta Hibe Projelerinde İstihdam Edilen Personel Sayısı

İl		Proje Sayısı	İstihdam Edilen Personel Sayısı
Bayburt	KOBİ	3	5
Bayburt	KÖAY	8	42
Bayburt	YKG	14	87
TOPLAM		25	134

Kaynak: T.C. Bayburt Valiliği AB Hibe Projeleri İzleme Raporu, 2007.

Tablo 6.'dan görüleceği üzere, Bayburt'ta KOBİ grubunda yapılan projelerde 5, Küçük Ölçekli Alt Yapı Projelerinde 42 ve Yerel Kalkınma Girişimleri Projelerinde ise 87 olmak üzere, projeler toplam 134 kişilik istihdam sağlamıştır. Kamu personeli sayısının yaklaşık 2.500 olduğu ilde bu rakam %3-4'e denk gelmektedir.

VII. Genel Değerlendirme ve Sonuç

Kalkınma Ajansları, kuruluş amaçlarından görüleceği üzere, bölgede kaynakların etkin ve verimli kullanımını sağlamak, gelişmişlik farklarının önüne geçmek üzere çalışmalar yürütmek ve mevcut AB projelerinin koordinasyonunu ve kontrolünü DPT ile eşgüdümlü olarak yapmak üzere kurulmuştur. Projeler haricindeki görevini ne ölçüde yerine getirebilecekleri ve kuruluş amacına ne kadar hizmet edebileceklerini zaman gösterecektir. Fakat Ajanslar şu anda projeler konusunda çalışmalarını sürdürmektedir.

AB projeleri, Düzey 2 bölgeleri için ciddi bir ekonomik hareketlenme sağlamıştır.

KOBİ'ler yarısını hibelerden (yaklaşık 14 milyon Avro) karşılamak suretiyle yeni yatırımlar yapmış, teknolojilerini yenilemiş, rekabet güçlerini artırmışlardır.

Yerel kalkınma bileşeninden sunulan ve hibe almaya hak kazanan projeler ile, ilgili kuruluşlar hem kendilerine bilgisayar ve büro malzemesi gibi donanım sağlamışlar, hem de toplumsal bir sorunun çözümü konusunda bütçesinin %90'ı hibe fonlarından karşılanan (yaklaşık 9 milyon Avro) adımlar atabilmişlerdir.

Oysa bu fonlar olmasa, ilgili konularda faaliyet yürütülebilmesi için bu kaynakların tamamının karşılanması gerekecekti.

Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer konu da KDV muafiyetidir. 5303 sayılı yasa ile, proje kapsamında yapılan alımların KDV'den muaf olması, işlerin %18 daha ucuz yapılmasına olanak tanımıştır.

Nihayet küçük ölçekli alt yapı projeleri ile sağlanan fonlar (yaklaşık 30 milyon Avro) sayesinde, pek çok şehir merkezi, ilçe ve özellikle köyde, yarım kalmış, yapılamamış veya daha önce projelendirilememiş alt yapı sorunu çözüme kavuşturulmuştur.

Bu projeler ile proje sahiplerine aktarılan fonlar (yaklaşık 43 milyon Avro), özellikle küçük şehirler açısından çok daha önem taşımaktadır. Çünkü bu illerin toplam bütçeden aldıkları pay diğer illere göre oldukça düşüktür. Oysa projelendirme konusunda böyle bir sınırlama olmadığından, küçük iller de iyi çalışarak iyi projeler çıkarabilmişlerdir.

Örnek olarak bu çalışmada Bayburt incelenmiştir. Bayburt'un kabul edilen 25 projesinin toplam bütçesi 4,255 milyon Avro yani 2006 Kasım rakamlarıyla neredeyse 10 milyon YTL'dir. Bayburt'un 2006 yılı yatırımlarından aldığı pay belediyeler dahil 33,688 milyon YTL olarak öngörülmüştür. Bu rakamın tamamının kullanıldığı varsayılrsa projelerden elde edilecek doğrudan nakit akışı, toplam yatırım tutarının 1/3'üne denk gelmektedir.

Projeler aynı zamanda, Samsun, Kastamonu ve Erzurum Düzey 2 Bölgelerinde istihdama da katkı sağlamıştır. Kamu personeli sayısının yaklaşık 2.500 olduğu Bayburt'ta, 25 hibe projesi, 134 kişilik istihdam oluşturmuştur. Bu da yaklaşık %3-4'e karşılık gelmektedir.

Abstract: Development Agencies have been established to accelerate regional development, and contribute in lessening interregional and intraregional development differences by way of ensuring efficient use of resources and triggering local potential. EU supports projects for the purpose of reducing interregional development differences, improve living quality in a holistic manner, improve the technology levels of SMEs, and to make experience. Coordination of these projects is made through Development Agencies. This study has been prepared to reveal the contributions of projects accepted in Samsun, Kastamonu and Erzurum Nuts 2 Regions.

Key Words: AB, development agencies, supports projects, intraregional development

Kaynakça

- Küçük, Orhan, (2007), AB Projesi Hazırlamanın Püf Noktaları“,Atatürk Üniversitesi Bayburt MYO Konferans Salonu, Bayburt, 29/12/2006.
Merkezi Finans ve İhale Birimi, (2005a), Samsun Kastamonu Erzurum Düzey 2 Bölgeleri Kalkınma Programı KOBİ Hibe Programı 2005 Yılı Teklif Çağrısı Başvuru Rehberi.

Merkezi Finans ve İhale Birimi, (2005b), Samsun Kastamonu Erzurum Düzey 2 Bölgeleri Kalkınma Programı Küçük Ölçekli Alt Yapı Hibe Programı 2005 Yılı Teklif Çağrısı Başvuru Rehberi.

Merkezi Finans ve İhale Birimi, (2005c), Samsun Kastamonu Erzurum Düzey 2 Bölgeleri Kalkınma Programı Yerel Kalkınma Girişimleri Hibe Programı 2005 Yılı Teklif Çağrısı Başvuru Rehberi.

Resmi Gazete, 08/02/2006 tarih ve 26074 sayılı.

Resmi Gazete, 07/01/2006 tarih ve 26046 sayılı (Mükerrer).

T.C. Bayburt Valiliği İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, Yatırım Programı İzleme Raporu, 2006/4.

T.C. Bayburt Valiliği AB Hibe Projeleri İzleme Raporu, 2007.

www.dpt.gov.tr (Erişim Tarihi: Aralık 2006) Devlet Planlama Teşkilatı.

www.eeb_kalkinmabirligi.gov.tr (Erişim Tarihi: Aralık 2006) Erzurum, Erzincan, Bayburt İlleri Kalkınma Birliği.

www.mfib.gov.tr (Erişim Tarihi: Aralık 2006) Merkezi Finans ve İhale Birimi.

www.okab.gov.tr (Erişim Tarihi: Aralık 2006) Orta Karadeniz Kalkınma Birliği.

www.oostnv.com, (Erişim Tarihi: 12/06/2007).

www.rrajm.cz/services.html, (Erişim Tarihi: 12/06/2007).

www.seeda.co.uk, (Erişim Tarihi: 12/06/2007).

www.southwestrda.org.uk, (Erişim Tarihi: 12/06/2007).

www.yesilirmak.org.tr (Erişim Tarihi: Aralık 2006) Yeşil Irmak Havzası Kalkınma Birliği.